

**Marcin Adamczyk, Joanna
Zadłużna**

**Ewolucja uprawnień radcy prawnego
w postępowaniu karnym na
przestrzeni wieków**

Studia Prawnoustrojowe nr 15, 167-181

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Marcin Adamczyk

Katedra Procesu Karnego

Wydział Prawa i Administracji UWM

Joanna Zadłużna

Kancelaria Prawna Marcin Adamczyk, Jerzy Jankowski i Partnerzy s.c.
w Olsztynie

Ewolucja uprawnień radcy prawnego w postępowaniu karnym na przestrzeni wieków

Wstęp

Znaczna część społeczeństwa nie rozróżnia profesji radcy prawnego od adwokata lub – jeśli już wie, że są to dwa odrębne zawody – nie potrafi wskazać, na czym faktycznie polegają odrębności w zakresie przede wszystkim posiadanych uprawnień¹. Ten stan rzeczy wynika m.in. ze stopniowego poszerzania uprawnień radców prawnych, co faktycznie wpływa na pewnego rodzaju zbliżenie tych dwóch, wbrew pozorom, historycznie odmiennych profesji. Aktualnie radcowie prawni wkraczają w sferę do tej pory praktycznie zarezerwowaną dla adwokatów, a mianowicie w postępowanie karne. Warto zatem zwrócić uwagę na ewolucję uprawnień radcy prawnego w postępowaniu karnym, gdyż faktycznie na naszych oczach następuje stopniowe, konsekwentne ujednoczenie uprawnień radcy prawnego i adwokata, które w nie-dalekiej przyszłości może doprowadzić do tego, iż faktyczna różnica sprowadzać się będzie do nazwy danego zawodu i formy jego wykonywania.

Historyczne uwarunkowania zawodu radcy prawnego w Polsce

Zanim pojawiły się w Polsce zawody prawnicze, zasadą było, iż strona sama występowała w procesie. Dopiero w wyjątkowych sytuacjach, gdy taką możliwość wykluczał wiek bądź płeć żeńska, osobę pozbawioną zdolności

¹ Na zajęciach z przedmiotu System organów ochrony prawnej zadawane jest studentom pierwszego roku administracji pytanie, czym różni się radca prawny od adwokata. Znaczna większość studentów nie potrafi wskazać żadnych różnic.

procesowej mógł reprezentować zastępcą prawną, którym zazwyczaj był ojciec, opiekun lub mąż. Z czasem, ze względu na poszerzający się stopień skomplikowania trybu postępowania przed sądem, dopuszczono do udziału w procesie tzw. prolocutora². Był on swego rodzaju rzecznikiem stojącym na straży zasad postępowania sądowego. Jego rola była ogromna, biorąc pod uwagę, iż każdy błąd popełniony podczas przeprowadzenia dowodu mógł skutkować przegraniem sprawy. Prolocutor winien więc przede wszystkim znać pewne sformułowania procesowe, by skutecznie reprezentować interesy strony. Za tego typu usługi nie pobierał jednak wynagrodzenia, co powodowało, że w przeważających wypadkach był nim krewny strony procesu. W szanujących się rodach szkolono osoby, które w przyszłości miały występować w procesie po jednej ze stron i wykazywać się znacznym stopniem znajomości obowiązujących reguł, mających swoje korzenie w prawie zwyczajowym³.

Institucja zastępcy procesowego pojawiła się tak naprawdę dopiero w XIII wieku na zasadzie przyznawanego przywileju, którym najpierw obdarzano głównie hierarchów kościelnych. Ci z kolei najczęściej wystawiali piśmienne pełnomocnictwo dla swoich zastępców, a sami niezbyt chętnie uczestniczyli w świeckich procesach⁴. Było to jednym z powodów, dla których postanowiono rozszerzyć przywilej zastępstwa procesowego najpierw na cały stan duchowny, następnie na grupę zamożnych feudałów, a od XIV wieku na cały stan rycerski. Można śmiało stwierdzić, iż na przełomie XIV i XV wieku udzielanie pełnomocnictwa procesowego było czymś powszechnie stosowanym poprzez złożenie ustnego oświadczenia w sądzie lub jego wpisanie do odpowiedniej księgi sądowej. Od tej pory zastępcę procesowego powołanego przez stronę nazywano *procuratorem*⁵. Na podstawie zapisów konstytucji z 1538 r. wprowadzono zakaz reprezentowania osób świeckich przez przedstawicieli duchowieństwa. Dodatkowo wprowadzono możliwość, by sędzia sam, z urzędu, mógł powołać dla strony pełnomocnika, jeśli uznał, że jest ona nieporadna. Wprowadzenie zapisów konstytucji sejmu krakowskiego z 1543 r. było momentem przełomowym dla rozwoju instytucji pełnomocnika procesowego. Przede wszystkim umożliwiły one pobieranie wynagrodzenia za reprezentowanie strony w postępowaniu sądowym. Wprowadzały także obowiązkowe zaprzysięganie pełnomocników, zakaz niecelowego przedłużania postępowania oraz zakaz prowadzenia spraw niesłusznych i wystosowywania nadmiernych roszczeń⁶.

² P. Szustakiewicz, J. Zalesny, *Organy pomocy prawnej*, Difin, Warszawa 2009, s. 101.

³ A. Bereza (red.), *Zawód radcy prawnego. Historia zawodu i zasady jego wykonywania*, Ośrodek Badań, Studiów i Legislacji Krajowej Rady Radców Prawnych, Warszawa 2010, s. 15.

⁴ J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, *Historia ustroju i prawa polskiego*, LexisNexis, Warszawa 2009, s. 191.

⁵ *Procuratorem* mógł zostać ten, kto posiadał zdolność procesową, cieszył się „dobrą sławą” i zwyczajowo zajmował się reprezentowaniem spraw osób trzecich. Zob. szerzej A. Bereza (red.), *Zawód radcy prawnego...*, s. 16.

⁶ Ibidem.

Koniec XV wieku to okres, w którym wraz z upowszechnianiem pisma zaczynała dominować pisemna forma udzielania pełnomocnictwa. W treści tego dokumentu w sposób szczegółowy regulowano zakres umocowania. Ponadto zwrócono większą uwagę na staranne i rzetelne wykonywanie swoich zadań przez pełnomocników procesowych. Wprowadzono, obok *procuratorów*, instytucję *syndyka*, a więc prawnika o wysokich kwalifikacjach i wiedzy prawniczej, mającego za zadanie reprezentowanie dużych podmiotów, takich jak stowarzyszenia kupieckie, miasta, inne osoby prawne. W obrocie prawnym pojawili się również instygatorzy królewscy, których zadaniem było stałe zastępstwo sądowe króla oraz ochrona interesów skarbu państwa⁷.

Druga połowa XVI wieku to okres intensywnego rozwoju zawodów prawniczych. Przyczyną przedmiotowego stanu rzeczy była niewątpliwie reorganizacja sądownictwa szlacheckiego polegająca na wprowadzeniu instytucji apelacji⁸. Nie bez znaczenia było też powołanie sądów szlacheckich II instancji, czyli Trybunału Koronnego i Trybunału Litewskiego, a także innych sądów wyższych, tj. sejmowego, asesorskiego i referendarskiego⁹. Dotychczasowy termin *procurator* zaczęto stopniowo zastępować nazwą „patron”. Patroni zbierali się najczęściej przy sądach wyższych, rzadziej przy sądach szlacheckich I instancji, przed którymi składali przysięgę. W momencie przyjęcia wynagrodzenia zobowiązani byli prowadzić sprawę do końca z należytą lojalnością i starannością. W przypadku sprzeciwienia się powyższym zasadom groziła im kara infamii lub nawet kara „na gardle”. Był to krok naprzód ku zwiększeniu standardów wykonywania zawodu zastępcy procesowego. Wprowadzono także nowe wówczas pojęcie – „palestra”, przez którą rozumiano nie tylko samych patronów, ale również niższych w hierarchii urzędników sądowych trudniących się udzielaniem porad prawnych tym, którzy zgłosili taką potrzebę¹⁰.

Z biegiem czasu profesja patrona stawała się nie tylko coraz bardziej prestiżowa, ale również dochodowa. To właśnie wizja wysokich zarobków sprawiła, że patronatem zainteresowała się niezbyt zamożna szlachta. W ten sposób liczni jej przedstawiciele wstąpili w kręgi palestry, choć – jak często podnosi się w literaturze przedmiotu – nie zawsze szło to w parze z wysokim stanem wiedzy ani poczuciem moralności¹¹. Zapobiec temu miało wprowadzenie uregulowań prawnych wskazujących na przesłanki, jakie należało spełnić, by zasilić kręgi palestry (m.in. dobra sława i pochodzenie). Zgodnie z konstytucją sejmu grodzieńskiego z 1726 r. podstawową przesłanką decydującą o możliwości wykonywania zawodu patrona w palestrze trybunalskiej było pochodzenie szlacheckie.

⁷ Ibidem, s. 16–17.

⁸ J. Bardach, B. Leśnodorski, M. Pietrzak, op. cit., s. 302.

⁹ Ibidem, s. 264.

¹⁰ Ibidem, s. 18.

¹¹ Ibidem.

Wraz z objęciem tronu przez Stanisława Augusta Poniatowskiego patronów działających przy Komisjach Skarbowych i Wojskowych, oddzielnych dla Korony i Litwy organach władzy wykonawczej o ograniczonych kompetencjach sądowych, a następnie funkcjonujących także przy innych sądach wyższych oraz sądach szlacheckich I instancji zaczęto nazywać mecenasami¹².

Po rozbiorach na terenach Rzeczypospolitej obowiązywały uregulowania prawne dotyczące zastępstwa procesowego przeniesione z ustawodawstwa państw zaborczych. Następnie w Księstwie Warszawskim wprowadzono francuski model sądownictwa, który obowiązywał na ziemiach polskich przez blisko 70 lat. W jego wyniku wprowadzono m.in. zasadę, iż obrońcy przy sądach niższych nie mogą występować przed sądami wyższymi. Ponadto liczbę pełnomocników z góry określał Minister Sprawiedliwości. Na mocy zarządzenia z 13 maja 1808 r. dokonano wyodrębnienia i odtąd przy Trybunale Cywilnym I instancji funkcjonowali patroni, przy Sądzie Apelacyjnym w Warszawie – adwokaci, a przy Sądzie Kasacyjnym – mecenasi. Patronów i adwokatów powoływał Minister Sprawiedliwości, zaś mecenasów – król na wniosek Ministra Sprawiedliwości. W ten oto sposób dokonano swoistego podziału pełnomocników procesowych według ich rangi. Zawód pełnomocnika został wówczas zrównany z funkcjonariuszami sądowymi, co w odbiorze społecznym przyczyniło się do poszerzenia jego prestiżu. Zmiany te pociągały za sobą również dodatkowe wymogi dla zainteresowanych pełnieniem funkcji pełnomocnika procesowego, a mianowicie: konieczność ukończenia wyższych studiów prawniczych, odbycie aplikacji i złożenie egzaminu asesorskiego (patroni) lub sędziowskiego (adwokaci). Najwyżej w hierarchii pełnomocników prawnych stali mecenasi, którym przysługiwało uprawnienie do sporządzania i podpisywania skarg kasacyjnych w postępowaniu karnym i cywilnym. Pamiętać jednak należy, iż to właśnie w stosunku do nich wprowadzono szczególnie obostrzenia, bowiem odrzucenie skargi kasacyjnej pociągało za sobą skutki dyscyplinarne dla mecenasa, a w przypadku trzykrotnego odrzucenia skargi kasacyjnej był on skreślany z listy obrońców publicznych¹³.

W Królestwie Polskim w 1876 r. zaczął obowiązywać rosyjski model sądownictwa. Przewidywał on podział na pion sądownictwa ogólnego, mający zastosowanie w sprawach większej wagi, oraz sądy pokojowe w sprawach drobniejszych. Funkcję pełnomocników przejęli adwokaci przysięgli działający przy sądach ogólnych. Czas okupacji niemieckiej to okres, w którym co prawda utrzymano polskie sądy, lecz poddano samorząd adwokacki znacznemu ograniczeniu lub kontroli¹⁴.

Zmiany w prawie, jakie w naszym kraju zaszły po II wojnie światowej, oparte były na socjalistycznej wizji prawa. Wprowadzono zasadę, że obsługa

¹² Ibidem, s. 19.

¹³ Ibidem, s. 20.

¹⁴ Ibidem, s. 20–21.

prawna przedsiębiorstw państwowych, zjednoczeń (jednostek równorzędnych) oraz banków państwowych należy do kompetencji radców prawnych¹⁵. Utworzono w ten sposób faktycznie nową grupę zawodową prawników, która długo musiała czekać na utworzenie własnego samorządu zawodowego¹⁶. Dopiero ustawą z 1982 r.¹⁷ prawodawca uregulował status prawny radców prawnych oraz uznał istnienie samorządu zawodowego.

W rozumieniu postanowień art. 24 ustawy o działalności gospodarczej¹⁸ działalnością gospodarczą jest również świadczenie pomocy prawnej (obsługi prawnej) podmiotom gospodarczym w zakresie ich działalności gospodarczej przez spółki i spółdzielnie, w których uczestniczą adwokaci lub radcowie prawni, a od 25 maja 1990 r. przez adwokatów lub radców prawnych oraz przez spółki i spółdzielnie z ich udziałem. Jednak dopiero na mocy art. 7 ustawy z 1991 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych¹⁹ samorząd radców prawnych przejął od Państwowego Arbitrażu Gospodarczego m.in. uprawnienia do przeprowadzania aplikacji radcowskich.

Udział radcy prawnego w postępowaniu karnym

Przełom w charakterze uprawnień radcy prawnego nastąpił w wyniku nowelizacji ustawy o radcach prawnych, która weszła w życie z dniem 15 września 1997 r.²⁰ Przełomowy charakter tej nowelizacji oddaje m.in. zmiana treści art. 4 ustawy o radcach prawnych. W miejsce określenia, iż: „Wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na obsłudze prawnej państwowych i spółdzielczych jednostek organizacyjnych. Z obsługi prawnej radcy prawnego mogą także korzystać organizacje społeczne oraz spółki z udziałem kapitału państwowego, spółdzielczego lub organizacji społecznych” ustawodawca wprowadził następujący zapis: „Wykonywanie zawodu radcy prawnego polega na świadczeniu pomocy prawnej podmiotom gospodarczym, jednostkom organizacyjnym oraz osobom fizycznym, z wyłączeniem spraw rodzinnych, opiekuńczych i karnych. Wyłączenie to nie obejmuje występowania

¹⁵ Uchwała Rady Ministrów nr 533 z dnia 13 grudnia 1961 r. w sprawie obsługi prawnej przedsiębiorstw państwowych, zjednoczeń oraz banków państwowych (M.P. nr 96, poz. 406).

¹⁶ Pierwsze działania mające na celu ustawowe uregulowanie statusu zawodu radcy prawnego zostały podjęte na początku lat 70. XX wieku. Szerzej na ten temat zob. Ośrodek Badańczy Radców Prawnych, *Zarys historii powstania samorządu radców prawnych, cz. I*, „Radca Prawny” 1993, z. 3.

¹⁷ Ustawa z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2010 r., nr 10, poz. 65 z późn. zm.).

¹⁸ Ustawa z dnia 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej (Dz.U. nr 41, poz. 324).

¹⁹ Ustawa z dnia 24 maja 1989 r. o rozpoznawaniu przez sądy spraw gospodarczych (Dz.U. nr 33, poz. 175 z późn. zm.).

²⁰ Ustawa z dnia 22 maja 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 75, poz. 471).

nia w sprawach karnych w charakterze pełnomocnika oskarżyciela posiłkowego oraz powoda cywilnego, jeżeli są to instytucje państwowe lub społeczne albo podmioty gospodarcze”.

Katalog uprawnień radcy prawnego z biegiem czasu ulegał poszerzeniu i tak od 1999 r. radca prawny w wyniku kolejnej nowelizacji art. 4 ustawy o radcach prawnych²¹ może występować w charakterze pełnomocnika interwenienta i podmiotu pociągniętego do odpowiedzialności posiłkowej w sprawach o przestępstwa skarbowe i wykroczenia skarbowe. Zakres jego działania rozciąga się na wszelkie czynności, do których dokonania uprawniony jest sam mocodawca, chyba że jakieś ograniczenie wynika z zarządzenia prezesa sądu o wyznaczeniu pełnomocnika z urzędu lub z aktu pełnomocnictwa²². Biorąc pod uwagę zapis art. 86 § 2 k.p.k.²³ w zw. z art. 88 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.²⁴, należy zauważyć, że udział pełnomocnika w postępowaniu karnym skarbowym nie uchybia udziałowi samego mocodawcy. Pełnomocnik jest uprawniony, w granicach umocowania, do powzięcia i wyrażenia woli, która jest wyrazem woli reprezentowanego²⁵. Ponieważ do pełnomocnika nie stosuje się *in genere* unormowania dotyczącego obrońcy oskarżonego, zamieszczonego w art. 86 § 1 k.p.k. (*a contrario* z art. 88 § 1 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s.), nie jest on ograniczony co do kierunku czynności podejmowanych w imieniu swojego mocodawcy. Zatem każda czynność, również ta niekorzystna dla reprezentowanego, a podjęta w obszarze umocowania, wywołuje dla niego skutki, w tym również niekorzystne²⁶. Z powyższego można wyprowadzić wniosek, iż ewentualne zaniedbania pełnomocnika, przejawiające się w zaniechaniu wniesienia środka odwoławczego czy uchybieniu terminu z tym środkiem związanego, obciążają mocodawcę. Pewne odrębności w tym zakresie odnoszą się do pełnomocnika osoby pociągniętej do odpowiedzialności posiłkowej, bowiem ustawodawca w sposób odmienny wskazał kierunek, w którym mogą być podejmowane przez niego czynności, przyjmując, iż w tym zakresie zastosowanie będzie miał wymieniony wyżej art. 86 § 1 k.p.k. (art. 125 § 1 k.k.s.). Pozwala to w dalszej konsekwencji na stwierdzenie, iż pełnomocnik osoby pociągniętej do odpowiedzialności posiłkowej może realizować czynności wyłącznie na korzyść reprezentowanego, który nie może ponosić negatywnych konsekwencji zaniedbań swojego pełnomocnika.

²¹ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny skarbowy (Dz.U. nr 83, poz. 931 z późn. zm.).

²² Z. Gostyński (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 123.

²³ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. nr 89, poz. 555 z późn. zm.), dalej: k.p.k.

²⁴ Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz.U. z 2007 r., nr 111, poz. 765 z późn. zm.), dalej: k.k.s.

²⁵ K. Marszał, S. Stachowiak, K. Zgryzek, *Proces karny*, Katowice 2005, s. 207.

²⁶ Postanowienie SN z 19 czerwca 1996 r., II KZ 22/96, OSNKW 1996, nr 9–10, poz. 57.

Od 2005 r. zgodnie z treścią art. 122 a § 2 k.k.s. obrońcą w sprawie o wykroczenie skarbowe może być także radca prawny²⁷. W art. 122a § 2 k.k.s., który stanowi dopełnienie uregulowania zamieszczonego w art. 82 k.p.k. w zw. z art. 113 § 1 k.k.s., ustawodawca rozszerza krąg podmiotów uprawnionych do udzielenia pomocy prawnej w charakterze obrońcy w sprawach o wykroczenia skarbowe, precyzując, że w tym charakterze może również występować radca prawny. Co prawda wykładnia językowa analizowanego przepisu mogłaby nasuwać myśl, iż obrońcą może być tylko osoba, która już uzyskała status radcy prawnego, to jednak należy dojść do wniosku, że wykładnia funkcjonalna i systemowa skłania do odstąpienia od dosłownego brzmienia art. 122a § 2 k.k.s. i opowiedzenia się za możliwością wykonywania roli obrońcy w sprawach o wykroczenia skarbowe również przez aplikanta radcowskiego²⁸. Dodatkowo z ww. artykułu płynie wniosek, iż radca prawny może być w sprawie o wykroczenie skarbowe zarówno obrońcą z wyboru, jak i z urzędu.

W 2001 r. ustawodawca postanowił, iż zgodnie z treścią art. 24 § 1 ustawy – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia²⁹ obrońcą w sprawach o wykroczenia może być adwokat albo radca prawny. Ustanowienie obrońcy lub wyznaczenie obrońcy z urzędu otwiera mu możliwość do podejmowania czynności w całym postępowaniu, w tym czynności, które można podjąć po uprawomocnieniu się orzeczenia, jeżeli nie zawiera ograniczeń. Wyznaczenie obrońcy z urzędu zobowiązuje go do podejmowania czynności procesowych do prawomocnego zakończenia postępowania. W przypadku jednak, gdy czynności należy dokonać poza siedzibą lub miejscem zamieszkania obrońcy z urzędu, prezes sądu, przed którym ma być dokonana czynność, a w postępowaniu przygotowawczym prezes sądu rejonowego miejsca czynności na uzasadniony wniosek dotychczasowego obrońcy wyznacza do dokonania tej czynności innego obrońcę spośród kręgu miejscowych adwokatów. Obrońca wyznaczony z urzędu w postępowaniu kasacyjnym lub w postępowaniu o wznowienie postępowania jest również zobowiązany do sporządzenia i podpisania kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania albo poinformowania w formie pisemnej sądu, że nie stwierdził podstaw do wniesienia kasacji lub wniosku o wznowienie postępowania³⁰.

Na podstawie art. 33 ustawy o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary³¹ radca prawny może być obrońcą

²⁷ Ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 178, poz. 1479 z późn. zm.).

²⁸ Zob. T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, Dom Wydawniczy ABC, Warszawa 2005, s. 144.

²⁹ Ustawa z 24 sierpnia 2001 r. Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (tekst jedn. Dz.U. z 2008 r., nr 133, poz. 848 z późn. zm.), dalej: k.p.w.

³⁰ W. Kotowski, B. Kurzępa, *Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2007, s. 165–166.

³¹ Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o odpowiedzialności podmiotów zbiorowych za czyny zabronione pod groźbą kary (Dz.U. nr 197, poz. 1661 z późn. zm.).

podmiotu zbiorowego, a także na podstawie art. 28 tejże ustawy może sporządzić i podpisać wniosek pokrzywdzonego o wszczęcie postępowania o ukaranie podmiotu zbiorowego.

Zauważyć także wypada, iż od 2005 r. zniesione zostało wyłączenie uprawnień radcy prawnego w sprawach rodzinnych i opiekuńczych³². Radca prawny na mocy art. 11b ustawy o sejmowej komisji śledczej, dodanego w wyniku nowelizacji z 2005 r.³³, może także być pełnomocnikiem osoby wezwanej przez komisję. Art. 75 ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych³⁴ daje możliwość radcom prawnym bycia również obrońcą obwinionego w tym postępowaniu.

Zmiany legislacyjne z zakresu problematyki udziału radcy prawnego w postępowaniu karnym z 8 czerwca 2010 r.³⁵

Kolejna znacząca zmiana dotycząca zakresu działania radcy prawnego miała miejsce w czerwcu 2010 r. Ustawodawca upoważnił radcę prawnego do bycia pełnomocnikiem w postępowaniu karnym. W obecnym porządku prawnym, zgodnie z treścią art. 88 k.p.k., pełnomocnikiem może być adwokat lub radca prawny. Są to dość odważne zmiany, biorąc pod uwagę, iż dotychczas radca prawny mógł jako pełnomocnik w postępowaniu karnym reprezentować wyłącznie instytucję państwową, samorządową lub społeczną, a w zakresie roszczeń majątkowych także inną osobę prawną, jednostkę organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej oraz osobę fizyczną prowadzącą działalność gospodarczą. Dodatkowo mógł być pełnomocnikiem innej osoby prawnej, jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej oraz osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą tylko wtedy, gdy wymieniony podmiot występował w charakterze powoda cywilnego lub składał wniosek o orzeczenie obowiązku naprawienia szkody na podstawie art. 46 § 1 k.k.³⁶

Podsumowując, na mocy regulacji, które były aktualne do 7 czerwca 2010 r., radca prawny, który podjął się reprezentacji instytucji państwowej, samorządowej lub społecznej (art. 88 § 2 k.p.k.), mógł działać w charakterze

³² Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 162, poz. 1691).

³³ Ustawa z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy o sejmowej komisji śledczej (Dz.U. nr 122, poz. 1023).

³⁴ Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (Dz.U. z 2005 r., nr 14, poz. 114 z późn. zm.)

³⁵ Ustawa z dnia 5 listopada 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. nr 206, poz. 1589).

³⁶ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 z późn. zm.), dalej: k.k.

jej pełnomocnika w procesie karnym niemalże bez żadnych ograniczeń, w tym był uprawniony do składania wszelkich wniosków incydentalnych. Nie podnoszono również przeciwwskazań, by radca prawny mógł być pełnomocnikiem takiej instytucji nie tylko wówczas, gdy posiadała status pokrzywdzonego, ale także wówczas, gdy uzyskała ona status oskarżyciela prywatnego, oskarżyciela posiłkowego ubocznego albo samoistnego, a także status powoda cywilnego, i to bez względu na etap postępowania. Przedmiotowa kwestia wyglądała nieco inaczej, gdy chodziło o jeden z podmiotów wskazanych w art. 88 § 3 k.p.k., a mianowicie o osoby prawne inne niż przewidziane w art. 88 § 2, jednostki niemające osobowości prawnej, a także osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Radca prawny mógł je bowiem reprezentować w charakterze pełnomocnika *de facto* tylko wówczas, gdy jeden z tych podmiotów brał udział w procesie jako powód cywilny³⁷. Podkreślić również należy, iż radca prawny w żadnej mierze nie mógł być pełnomocnikiem osoby fizycznej, jeśli nie spełniała ona kryterium prowadzenia działalności gospodarczej, nawet jeśli chodziłoby o pomoc w dochodzeniu roszczeń majątkowych³⁸. W orzecznictwie podkreślono, iż określenie „w zakresie roszczeń majątkowych” – użyte w art. 88 § 3 k.p.k. w brzmieniu przed zmianami z 8 czerwca 2010 r. – należy rozumieć jako reprezentowanie powoda cywilnego będącego stroną procesu³⁹.

Powyższe ograniczenia udziału radcy prawnego jako pełnomocnika w postępowaniu karnym doczekały się w doktrynie wielu głosów dezaprobaty⁴⁰. W szczególności podnoszono, że uprzednie uregulowania były niezgodne z treścią art. 4 ust. 1 ustawy o radcach prawnych, który wskazuje wprost, że wykonywanie zawodu radcy prawnego to świadczenie pomocy prawnej, z wyjątkiem występowania w charakterze obrońcy w postępowaniu karnym i w postępowaniu w sprawach o przestępstwa skarbowe. Dokonując wykładni językowej oraz funkcjonalnej, nie powinno być żadnych innych ograniczeń w przedmiocie świadczenia pomocy prawnej przez radcę prawnego w postępowaniu karnym poza wyliczonymi w tym przepisie. Należy zatem przyjąć, iż ograniczeń powyższych nie można poszerzać ani w zakresie podmiotowym, ani przedmiotowym.

Kolejne sprzeczności w przepisach prawa uwidoczniły się w związku z odwołaniem do odpowiedniego stosowania przepisów o postępowaniu cywilnym w kwestiach dotyczących pełnomocnika w sprawach karnych, a nieuregulowanych przez przepisy kodeksu postępowania karnego (art. 89 k.p.k.)⁴¹.

³⁷ Postanowienie SN z 24 lutego 2006 r., I KZP 50/05, OSNwSK 2006, nr 1, poz. 444.

³⁸ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego. Komentarze*, Zakamycze, Kraków 2003, s. 304.

³⁹ Uchwała SN z 23 maja 2006 r., I KZP 7/06, OSNKW 2006, nr 6, poz. 53.

⁴⁰ S. Zabłocki, *Nowela k.p.k. z 20 lipca 2000 r. Komentarz*, Warszawa 2000, s. 224–225.

⁴¹ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego...*, s. 304.

Przedmiotowe rozbieżności ujawniły się na tle problematyki ubiegania się o ustanowienie pełnomocnika z urzędu przez stronę niebędącą osobą fizyczną. Na podstawie uregulowań zawartych w art. 117 § 1 k.p.c.⁴² strona może być bowiem zwolniona przez sąd od kosztów sądowych w całości lub części i może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego. Na podstawie zaś § 3 ww. artykułu osoba prawna lub inna jednostka organizacyjna, której ustawa przyznaje zdolność sądową, niezwolniona przez sąd od kosztów sądowych, może domagać się ustanowienia adwokata lub radcy prawnego, jeżeli wykaze, że nie ma dostatecznych środków na poniesienie kosztów wynagrodzenia adwokata lub radcy prawnego. Wniosek w przedmiocie ustanowienia adwokata lub radcy prawnego strona przedkłada łącznie z wnioskiem o zwolnienie od kosztów sądowych lub osobno (na piśmie lub ustnie do protokołu) w sądzie, w którym sprawa ma być wytoczona lub już się toczy, a więc *de facto* przed sądem karnym. Należy zauważyć, iż uregulowania powyższe również nie zawężają uprawnień radcy prawnego występującego w charakterze przedstawiciela procesowego strony innej niż oskarżony⁴³.

Reasumując, zgodnie z obecnym stanem prawnym, pełnomocnikiem w postępowaniu karnym może być radca prawny bez dodatkowych ograniczeń, w szczególności bez ograniczenia w postaci działania w zakresie roszczeń majątkowych. Pełnomocnik procesowy jest więc przedstawicielem, z którego pomocy w postępowaniu karnym może korzystać strona inna niż oskarżony oraz osoby niebędące stroną. Dodatkowo zaznaczyć należy, iż zgodnie z art. 35¹ ust. 1 ustawy o radcach prawnych, z upływem sześciu miesięcy od rozpoczęcia odbywania aplikacji radcowskiej aplikant radcowski nabywa uprawnienie do zastępowania radcy prawnego przed sądami rejonowymi, organami ścigania oraz organami administracji publicznej. Dalszą konsekwencją wynikającą z powyższego uregulowania jest również możliwość udziału aplikanta radcowskiego w postępowaniu karnym.

Warto w tym miejscu zauważyć, że w obecnym porządku prawnym, po ewolucji uprawnień radców prawnych, mamy do czynienia z bardzo dziwną sytuacją dotyczącą aplikantów radcowskich i adwokackich. Otóż w świetle przepisów art. 35¹ ustawy o radcach prawnych, po upływie sześciu miesięcy od rozpoczęcia aplikacji radcowskiej aplikant radcowski może zastępować radcę prawnego przed sądami rejonowymi, organami ścigania i organami administracji publicznej, a po upływie roku i sześciu miesięcy od rozpoczęcia aplikacji radcowskiej aplikant radcowski może zastępować radcę prawnego także przed innymi sądami, z wyjątkiem Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego i Trybunału Konstytucyjnego. Aplikant adwokacki

⁴² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. nr 43, poz. 296 z późn. zm.).

⁴³ T. Grzegorzczak, *Kodeks postępowania karnego...*, s. 348.

może zastępować radcę prawnego na takich samych zasadach jak adwokata, jeżeli radca prawny jest współnikiem w spółce adwokacko-radcowskiej. Analogiczny, ale nie tożsamy przepis znajduje się w ustawie o adwokaturze. Z treści przepisu art. 77 tejże ustawy wynika, że po sześciu miesiącach aplikacji adwokackiej aplikant adwokacki może zastępować adwokata przed sądem rejonowym, organami ścigania, organami państwowymi, samorządowymi i innymi instytucjami, a po roku i sześciu miesiącach także przed innymi sądami, z wyjątkiem Sądu Najwyższego i Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu. Mamy więc bardzo niejasną, co do celu, regulację, na mocy której aplikant adwokacki może zastępować radcę prawnego w sprawach karnych, oczywiście w zakresie, w jakim udział radcy jest dopuszczalny, natomiast aplikant radcowski nie może zastępować adwokata w sprawach cywilnych. Jest to całkowicie niezrozumiałe, zważywszy na fakt, że do zastępowania radcy prawnego i adwokata w zakresie spraw cywilnych wymagana jest taka sama wiedza⁴⁴. Aplikant adwokacki, jak wskazano powyżej, może zastępować w określonych sytuacjach radcę prawnego właśnie m.in. w sprawach cywilnych. Owe różnice pokazują jeszcze dobitniej jak sztuczny obecnie jest podział zawodów prawniczych na radców prawnych i adwokatów⁴⁵.

Jak podkreślano powyżej, w obowiązującym stanie prawnym radca prawny nie może być jedynie obrońcą w postępowaniu karnym. W tym miejscu należałoby wskazać na różnicę między stosunkiem pełnomocnictwa a stosunkiem obrończym. Przede wszystkim pełnomocnik pozostaje ograniczony wolą swojego mocodawcy, nie będąc jednocześnie zobowiązany do działania wyłącznie na jego korzyść⁴⁶. Na straży powyższego stanowiska stoi

⁴⁴ Stwierdzenie to – choć jest oczywiste i jasne dla każdego, kto choć sporadycznie ma kontakt z prawem – wydaje się niezauważone przez ustawodawcę, który tworząc omawiane przepisy, jakby nie zwrócił uwagi na to, jak bardzo są one niekonsekwentne.

⁴⁵ Zob. uchwała SN z 28 czerwca 2006 r., III CZP 27/2006, LexPolonica nr 411993, gdzie sąd w uzasadnieniu stwierdził: „unormowanie zastępstwa nie jest w Prawie o adwokaturze oraz w ustawie o radcach prawnych jednakowe. Z art. 35[1] ust. 5 ustawy o radcach prawnych wynika jednoznacznie, że aplikant adwokacki może zastępować radcę prawnego na takich samych zasadach, jak adwokata, jeżeli radca prawny jest współnikiem w spółce adwokacko-radcowskiej. Takiego samego lub podobnego uregulowania nie ma natomiast w Prawie o adwokaturze, z art. 77 wynika bowiem tylko tyle, że w określonych sytuacjach i przed określonymi organami aplikant adwokacki może zastępować adwokata. Wymienione przepisy – zważywszy na ich szczególnie, ustrojowy charakter, a także biorąc pod uwagę charakter zastępstwa wykonywanego przez aplikantów – wymagają wykładni deklaratywnej. Z tej przyczyny wyrażona przez Sąd Apelacyjny intencja do zrównania – tylko w drodze analogii lub innych zabiegów interpretacyjnych – możliwości zastępowania adwokatów i radców prawnych nie może być zaakceptowana. O tym bowiem, że aplikant adwokacki może w określonym zakresie zastępować adwokata, a wyjątkowo także radcę prawnego, decydują wyraźne unormowania korporacyjne, a nie fakt, że przepisy ustawowe takiej możliwości nie wykluczają. Oczywiście, innym zagadnieniem jest to, czy opisana asymetria w unormowaniach korporacyjnych jest uzasadniona”.

⁴⁶ T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania karnego...*, s. 349.

Sąd Najwyższy, który w postanowieniu z dnia 28 maja 1997 r. wyraźnie podkreślił, iż każda czynność pełnomocnika, nawet ta niekorzystna dla reprezentowanego, a mieszcząca się w ramach umocowania, jest w pełni ważna i wywołuje skutki prawne dla mocodawcy. Tym samym jeśli pełnomocnik uchybi terminowi, będzie to miało negatywne reperkusje dla reprezentowanego⁴⁷.

Wyciągając dalsze wnioski z powyższej regulacji, należy zauważyć, iż radcę prawnego pełnomocnikiem w postępowaniu karnym może ustanowić każdy poza oskarżonym, a więc również osoba nielegitymująca się jako strona w postępowaniu karnym. W postępowaniu przygotowawczym na mocy art. 299 § 1 k.p.k. pokrzywdzony zawsze jest stroną, co wynika z bezpośredniego naruszenia lub zagrożenia przestępstwem jego dobra prawnego. Warto jednak pamiętać, iż w postępowaniu sądowym kwestia ta prezentuje się zgoła inaczej i regułą jest, że pokrzywdzony, chcąc uzyskać status strony, musi wejść w rolę oskarżyciela posiłkowego w sprawach ściganych z oskarżenia publicznego, oskarżyciela prywatnego w pozostałych sprawach albo powoda cywilnego. Jako wyjątkowe należy traktować sytuacje, gdy pokrzywdzony bez wcielania się w rolę strony w postępowaniu sądowym, na mocy kolejno art. 341 § 1 k.p.k., art. 343 § 5 k.p.k., art. 354 pkt 2 k.p.k., posiada uprawnienie, aby przed rozpoczęciem rozprawy uczestniczyć w posiedzeniach mających za przedmiot warunkowe umorzenie postępowania, skazanie oskarżonego bez rozprawy oraz umorzenie postępowania w wyniku niepoczytalności oskarżonego i zastosowanie w stosunku do jego osoby środków zabezpieczających. Godna uwagi jest teza, iż już na przedmiotowym etapie postępowania, a więc jeszcze przed rozpoczęciem rozprawy, korzystanie z pomocy fachowego pełnomocnika może mieć istotny wpływ na wynik sprawy, skutkować skróceniem procesu karnego, a tym samym obniżyć również jego koszty. Potwierdza powyższe stanowisko argument, iż zgodnie z art. 341 § 3 k.p.k. można dokonać ustaleń, czy między oskarżonym a pokrzywdzonym istnieje szansa na porozumienie. Jest to o tyle istotne, że sąd posiada uprawnienie, by odroczyć posiedzenie, wyznaczając stronom stosowny termin w tym celu. Na mocy zaś art. 341 § 4 k.p.k. w przypadku warunkowego umorzenia postępowania sąd, wydając orzeczenie, może wziąć pod uwagę porozumienie oskarżonego z pokrzywdzonym w kwestii naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Pamiętać również należy, że na mocy art. 87 § 3 k.p.k. dopuszczenie pełnomocnika do udziału w postępowaniu karnym może spotkać się z odmową – na początkowym etapie prokuratora, zaś po wniesieniu już aktu oskarżenia – sądu. W postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika może ustanowić oczywiście przede wszystkim pokrzywdzony. Nadal w orzecznictwie utrzymuje się pogląd, iż oskarżony, który jest jednocześnie pozwanym cywil-

⁴⁷ „Prokuratura i Prawo – dodatek” 1997, nr 11, poz. 3.

nie, nie może korzystać z radcy prawnego jako pełnomocnika w zakresie wytoczonego powództwa adhezyjnego, nawet jeśli taki radca występowałby tylko obok obrońcy⁴⁸.

Kodeks postępowania karnego wskazuje w art. 49a możliwość dochodzenia przez pokrzywdzonego roszczeń odszkodowawczych w postępowaniu karnym. Wynika to z uregulowań prawnych, zgodnie z którymi, jeśli nie wytoczono powództwa cywilnego, pokrzywdzony, a także prokurator aż do zakończenia pierwszego przesłuchania pokrzywdzonego na rozprawie głównej posiada uprawnienie, by złożyć wniosek, o którym mowa w art. 46 § 1 k.k. Przepis powyższy precyzuje, że pokrzywdzony nie jest zobligowany działać jako strona w postępowaniu sądowym, czyli nie musi na mocy art. 54 § 1 k.p.k. składać oświadczenia, że będzie uczestniczył w charakterze oskarżyciela posiłkowego, ani też wnosić powództwa cywilnego. Dopuszczalna jest bowiem sytuacja, gdy nie zrobił tego, a mimo to ustanowił pełnomocnika, w tym również radcę prawnego. Pamiętać jednak należy, iż wówczas, jako osoba nieposiadająca statusu strony, musi wykazać, że jest to niezbędne ze względu na jego interes w toczącym się postępowaniu.

Poza art. 88 k.p.k. nowe brzmienie otrzymały również art. 55 § 2 k.p.k. i art. 446 § 1 k.p.k., których zmiany są wynikiem nowej redakcji przepisu poszerzającego uprawnienia radców prawnych. Pierwsza ze wskazanych regulacji przyznaje radcy prawnemu kompetencję do wniesienia w imieniu mocodawcy subsydiarnego aktu oskarżenia do sądu w sytuacji, gdy prokurator odmówi wszczęcia postępowania w sprawie ściganej z oskarżenia publicznego. Drugi z wymienionych przepisów ustanawia przymus adwokacko-radcowski przy sporządzeniu apelacji od wyroku sądu okręgowego, która nie została przygotowana przez prokuratora. Powyższe uregulowanie implikuje skutek, iż sama strona od wyroku sądu okręgowego apelacji sporządzić nie może i musi w tym celu umocować adwokata albo radcę prawnego, by ten w jej imieniu przygotował, podpisał i wniósł apelację do sądu apelacyjnego.

Skutki zmian legislacyjnych z 8 czerwca 2010 r. w zakresie udziału radcy prawnego w postępowaniu karnym – głos w dyskusji nad ideą połączenia zawodów adwokata i radcy prawnego

Poszerzenie uprawnień radcy prawnego, a co za tym idzie – podniesienie poziomu konkurencji na rynku usług prawniczych z jednej strony służyć będzie zwiększeniu dostępności profesjonalnej pomocy prawnej dla osób takiej pomocy potrzebujących, z drugiej zaś podniesieniu jakości świadczonych usług.

⁴⁸ Wyrok Sądu Okręgowego w Tarnowie z 10 marca 2005 r., sygn. II Ka 51/05, LexPolonica nr 393322.

Poszerzenie kręgu osób uprawnionych do występowania w procesie karnym w charakterze pełnomocnika bez wątpienia skutkować będzie bardziej powszechnym, niż miało to miejsce dotychczas, korzystaniem z profesjonalnej pomocy przez pokrzywdzonych działających w procesie w charakterze oskarżycieli posiłkowych, oskarżycieli prywatnych, powodów cywilnych, a także tych, którzy na etapie postępowania sądowego nie zamierzają wstępować w kwalifikowaną rolę procesową, gdyż wolą skorzystać z uprawnień przysługujących na tym etapie pokrzywdzonemu, np. wystąpić z wnioskiem, o którym mowa w art. 46 § 1 k.k.

Upowszechnienie udziału profesjonalnego pełnomocnika w procesie karnym powinno przysłużyć się zarówno zwiększeniu prawdopodobieństwa uwzględnienia i zaspokojenia w toku procesu karnego słusznych interesów pokrzywdzonego, jak i podniesieniu sprawności postępowania, zwłaszcza w sprawach o złożonym stanie faktycznym lub prawnym.

Na zakończenie przedmiotowego artykułu zauważyć wypada, iż zmiana legislacyjna z dnia 8 czerwca 2010 r. stanowi kolejny etap w dyskusji na temat fuzji zawodów radcy prawnego i adwokata. Do przeciwników połączenia obu zawodów należą w przeważającej większości adwokaci i samorząd adwokacki jednakże, co wymaga podkreślenia, samorząd radcowski nie zmierza do połączenia zawodów za wszelką cenę.

Radca prawny ma obecnie lepsze możliwości dochodzenia roszczeń majątkowych, zaś uprawnienia przysługujące mu w sytuacji posiadania statusu pełnomocnika pokrzywdzonego zarówno w postępowaniu karnym, jak i cywilnym pozwalają na wybranie najlepszego środka prawnego dochodzenia roszczeń. Może on więc wybrać drogę postępowania cywilnego, wytaczając powództwo, zaś w drodze postępowania karnego może żądać odszkodowania w oparciu o prawo cywilne, np. w drodze powództwa adhezyjnego lub orzeczenia samoistnego środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody.

Zwiększenie dostępności osób świadczących pomoc prawną, z których usług mogą skorzystać pokrzywdzeni, w znaczący sposób może wpłynąć na skuteczność dochodzonych przez nich roszczeń. Nieuzasadniona była bowiem sytuacja, gdy pokrzywdzony ograniczony był w wyborze jedynie do adwokata. Nie istniały żadne uzasadnione powody, aby taki stan rzeczy trwał nadal.

Radcy prawni i adwokaci to grupy zawodowe charakteryzujące się zbliżonym wykształceniem i kompetencjami, biorąc pod uwagę reprezentację przed sądami i innymi organami władzy państwowej. Zwrócić należy uwagę na fakt, iż egzamin wstępny na aplikację radcowską i adwokacką jest taki sam. Niektórzy przedstawiciele doktryny stawiają więc tezę, iż podstawowa różnica między adwokatami a radcami prawnymi polega na tym, że radca prawny nie ma możliwości występowania jako obrońca w procesie karnym. Wiele osób nie zdaje sobie jednak sprawy z tej odmienności. Należy racjonalnie przyjąć, iż dla przeciętnego obywatela istotne jest, by otrzymać oczekiwaną

i potrzebną w danej sytuacji pomoc prawną, bez względu na to, czy udzieli jej adwokat, czy radca prawny. Każdy bowiem, kto udaje się do prawnika, oczekuje podjęcia przez niego działań zmierzających do osiągnięcia konkretnego efektu. Jeśli zaś efekt ten może być osiągnięty poprzez czynności radcy prawnego, to dlaczego zainteresowana osoba nie miałaby skorzystać właśnie z jego usług także w sprawach karnych? Pytanie to zyskuje na znaczeniu tym bardziej, iż na współczesnym rynku usług prawnych coraz częściej zachodzi potrzeba kompleksowej pomocy prawnej, a to oznacza, iż klient będzie oczekiwał pomocy z zakresu różnych dziedzin prawa, np. jednocześnie prawa cywilnego i karnego. Zjawisku temu towarzyszy dążenie do specjalizacji samych prawników – wystarczy przejrzeć strony internetowe kilku większych polskich kancelarii prawnych, gdzie w większości przypadków do nazwisk poszczególnych pracowników przyporządkowane są dziedziny prawa, w których uważają się za specjalistów. Kancelarie tworzone są więc w oparciu o wyspecjalizowanych w danej dziedzinie prawa pracowników. Zdaje się bowiem, iż liczba i różnorodność spraw, z jakimi przychodzi się zmierzyć polskiemu prawnikowi, zmusza do pracy zgodnie z zasadą, iż nie można być naprawdę dobrym we wszystkim. Powstają zatem kancelarie radcowsko-adwokackie, których istnienie podważa sens podziału na wyżej wspomniane zawody. Skoro już teraz w wielu sytuacjach adwokaci i radcy prawni współpracują ze sobą, to czy połączenie zawodów będzie miało dla tych osób jakieś negatywne konsekwencje? Często dochodzi do sytuacji, w których adwokaci zajmują się wieloma sprawami spoza prawa karnego, radcowie prawni uczestniczą zaś w postępowaniach karnych jako pełnomocnicy lub obrońcy w sprawach o wykroczenia.

Reasumując, zdaniem autorów artykułu, reforma w postaci połączenia zawodów radcy prawnego i adwokata jest nieunikniona. Jest ona odpowiedzią na potrzeby współczesnego rynku usług prawnych, ale także wynikiem racjonalnego toku rozumowania. Zmiany legislacyjne z 8 czerwca 2010 r. wskazują właściwy kierunek ku dalszym reformom systemu prawa.

Summary

The authorities of a legal adviser in criminal proceedings and their evolution over the centuries

Keywords: solicitor, criminal procedure, the evolution of rights, the legal profession.

The profession of a legal adviser in Poland has been shaped over the centuries. The article looks at the gradual development of the authorities of a legal adviser in criminal proceedings. A great emphasis is put on the changes in the legislation which were introduced on 8 June 2010. It has been shown that the subsequent amendments to the penal code seem to inevitably lead to a merging of the profession of a lawyer with the profession of a legal adviser.